

С. В. Каламбет,

д. е. н., професор, професор кафедри фінансів і кредиту,

Дніпродзержинський державний технічний університет, м. Дніпродзержинськ

Г. В. Остимчук,

магістр, Дніпродзержинський державний технічний університет, м. Дніпродзержинськ

СУТНІСТЬ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

S. Kalambet,

Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of finance and credit,

Dneprodzerzhinsk State technical university, Dneprodzerzhinsk

H. Ostymchuk,

master's degree, Dneprodzerzhinsk State technical university, Dneprodzerzhinsk

ESSENCE OF EFFICIENCY FINANCIAL PLANNING ON THE ENTERPRISE

У статті досліджено необхідність фінансового планування, яке в ринковому середовищі сприяє ефективному забезпеченню фінансовими ресурсами підприємства. На сьогодні практично кожне підприємство знаходиться в ситуації невизначеності та невпевненості в завтрашньому дні, оскільки економіка країни є мінливою і ніхто не захищений від економічних ризиків. Фінансове планування може стати тією альтернативою, яка сприятиме економічному зростанню та відносній захищеності підприємств. Становлення нових та послідовна зміна економічних і соціальних відносин в Україні відбиваються на формуванні фінансової системи та відповідних методів управління фінансами. Сутність фінансового планування та механізм фінансового планування вимагають подальшого розвитку, дослідження теоретичної бази та практичного досвіду з метою приведення їх у відповідність із сьогоднішніми вимогами та умовами. Фінансове планування як важлива складова механізму фінансової системи та одна із функцій управління підприємством є актуальною за сучасних умов, коли істотним для діяльності є вплив глобалізації, поступової інформатизації суспільства та його інноваційного розвитку.

In the article the necessity of financial planning, in a market environment which promotes the effective provision of financial resources. Today almost every company is in a situation of uncertainty and insecurity in the future, as the economy is changing and no one is immune to economic risks. Financial planning can become the alternative that will promote economic growth and relative security companies. Formation and succession of new economic and social relations in Ukraine are reflected in the formation of the financial system and appropriate methods of financial management. The essence of financial planning and financial planning mechanism requires further development, research theoretical framework and practical experience in order to bring them in line with today's requirements and conditions. Financial planning as an important component of the mechanism of the financial system and one of the functions of business management is relevant in the current situation when the activity is essential to the impact of globalization, progressive information society and its innovation.

*Ключові слова: план, фінансове планування, ефективність фінансового планування.
Key words: plan, financial planning, financial planning effectiveness.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

До значних економічних втрат та прорахунків призводить посилення конкурентної боротьби та розвиток ринкової економіки, недооцінка планування діяльності підприємств. Більшість підприємств не мають чіткої методики фінансового планування і

тому не можуть якісно планувати, контролювати й управляти фінансовими ресурсами навіть потягом короткотермінового періоду, що призводить до фінансових проблем та збільшує ризик банкрутства. Для економічного прогнозу слугує основою фінансовий план підприємства, бюджетного контролю, ко-

Таблиця 1. Систематизація наукових поглядів щодо визначення сутності поняття "фінансове планування"

№ з/п	Джерело	Сутність поняття
1	Слав'юк Р. А [1, с.168].	<i>Розрахунок</i> обсягів фінансових ресурсів за джерелами формування і напрямками використання у відповідності з виробничими і маркетинговими показниками підприємств на плановий рік.
2	Партін Г.О. Завгородній А.Г. [2, с. 132].	фінансове планування — це розроблення системи фінансових планів за окремими напрямками фінансової діяльності підприємства, які забезпечують реалізацію його фінансової стратегії у плановому періоді
3	Ковальова А. М., Лапуста М. Г., Скамай Л. Г.[3, с. 176].	<i>Процес</i> розробки системи фінансових планів і планових (нормативних) показників щодо забезпечення розвитку підприємницької діяльності фірми необхідними фінансовими ресурсами у майбутньому періоді.
4	Гончар В. [12, с.1].	<i>Технологія</i> планування, обліку та контролю за грошима та фінансовими результатами. Фінансовий план – план діяльності та розвитку підприємства на визначений період, виражений у грошовій формі.
5	Ситник Л.С. [13, с.61].	<i>Складова частина</i> народногосподарського планування, пов'язана з управлінням фінансами; процес оцінки фінансових потреб підприємства і ухвала рішення про фінансування цих потреб.
6	Поліхун Т.В... Богацька Н.М [17].	<i>Специфічна сфера управління.</i> Специфічність фінансового планування полягає в тому, що об'єктом фінансового планування завжди є діяльність держави, господарських структур і окремих громадян; фінансове планування предметною галуззю фінансового планування є фінансові ресурси, їхній рух при здійсненні відтворювальних процесів в економіці

ординоє збутову, виробничу та закупівельну діяльність підприємства.

У сучасних умовах господарювання кожне підприємство керується принципами самоокупності та самофінансування. Обґрунтованість управлінських рішень щодо формування фінансових планів та підвищення ефективності використання фінансових ресурсів стає все більш актуальною проблемою.

Завданням є розкриття сутності та призначення ефективності фінансового планування на підприємствах, визначення його проблем, напрямів здійснення.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Чимало вітчизняних і зарубіжних дослідників звернули увагу на роль фінансового планування на підприємстві. Серед них, зокрема, варто відзначити: Р. Акофф [8], І. Ансофф, В. [9], М. Білік [10], Р. Брейлі [11], А.М. Ковальова [3], М.Г. Лапуста [3], Г.О. Партіна [2], Р.А. Слав'юка [1], та інших.

Відзначаючи вагомий внесок науковців у цій сфері, слід зауважити, що окремі аспекти фінансового планування діяльності підприємств потребують подальшого дослідження.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Важливою детермінантою збалансованого фінансового розвитку підприємства є наявність фінансових планів високої якості та механізмів їх ефективної реалізації. Сучасні умови господарювання, зміна підходів до управління зумовлюють посилення ролі фінансового планування, з одного боку, та висувають якісно нові вимоги до обґрунтування планових фінансових рішень, форм і видів фінансових планів — з іншого.

У теоретичному аспекті фінансове планування розглядають як невід'ємну частину загального планування звичайної діяльності підприємства. Разом з тим сутність фінансового планування трактується вченими-економістами по-різному.

Вивчивши значну кількість наукових джерел, можна зробити висновок, що кожен автор пропонує власне визначення фінансового планування.

Сутність фінансового планування полягає, на думку Р. А. Слав'юка [1, с. 168], в тому, що "...фінансове планування являє собою розрахунок обсягів фінансових ресурсів за джерелами формування і напрямками використання у відповідності з виробничими

і маркетинговими показниками підприємств на плановий рік". Тобто, що під фінансовим плануванням на підприємстві слід розуміти, передусім, процес розробки різних видів фінансових планів як за термінами, змістом, так і за завданнями, які мають бути розв'язані в процесі виконання цих планів.

У свою чергу, Г.О. Партін і А.Г. Завгородній стверджують, що фінансове планування — це розроблення системи фінансових планів за окремими напрямками фінансової діяльності підприємства, які забезпечують реалізацію його фінансової стратегії у плановому періоді [2, с. 132].

Наведене визначення, на мій погляд, стосується поточного або оперативного фінансового планування, оскільки покликане забезпечити реалізацію фінансової стратегії, що здійснюється у поточному періоді. Причому незрозуміло, чому фінансове планування має охоплювати лише окремі напрями фінансової діяльності, а не всю звичайну діяльність, яка включає крім фінансової також операційну та інвестиційну.

Такі вчені, як Ковальова А. М., Лапуста М. Г., Скамай А. Г., вважають, що фінансове планування — це процес розробки системи фінансових планів і планових (нормативних) показників щодо забезпечення розвитку підприємницької діяльності фірми необхідними фінансовими ресурсами у майбутньому періоді [3, с. 176].

Гончар В. ставить акцент на тому, що фінансове планування — це технологія планування, обліку та контролю за грошима та фінансовими результатами. При цьому автор визначає, що фінансовий план — це план діяльності та розвитку підприємства на визначений період, виражений у грошовій формі [4, с. 1].

Ситник Л.С. вважає, що фінансове планування — це складова частина народногосподарського планування, пов'язана з управлінням фінансами; процес оцінки фінансових потреб підприємства і ухвала рішення про фінансування цих потреб [6, с. 61].

Т.В. Поліхун, Н.М. Богацька трактують фінансове планування як специфічну сферу управління. Специфічність фінансового планування полягає в тому, що об'єктом фінансового планування завжди є діяльність держави, господарських структур і окремих громадян; предметною галуззю фінансового планування є фінансові ресурси, їхній рух при здійсненні відтворювальних процесів в економіці [7].

Сілакова Г.В. та Базіченко О.А зазначають, що фінансове планування — є однією з найважливіших

Рис. 1. Завдання фінансового планування

складових системи планування підприємства, дозволяє вирішувати такі життєво важливі завдання як ефективне управління фінансовими потоками, забезпечення збалансованості фінансових ресурсів і потреб підприємства, оптимізація управлінських рішень, мінімізація витрат тощо [12].

Отже, основні існуючі в економічній літературі наукові погляди щодо визначення поняття "фінансове планування" зведемо в таблицю 1. Наведені в таблиці підходи науковців різняться в залежності від сфери та цілей їх дослідження.

Ознайомившись з підходами щодо трактування "фінансове планування" вважаємо, що дане поняття необхідно розглядати в двох ключових аспектах:

- по-перше, фінансовий план господарюючого суб'єкта являє собою баланс його доходів і витрат, які мають бути взаємоузгодженими та взаємопов'язаними;

- по-друге, фінансове планування як управлінський процес, визначений кількісними та якісними параметрами механізму реалізації планових показників.

Основні завдання фінансового планування демонструє рисунку 1 [5, с. 252].

Ефективне управління фінансами підприємства забезпечується за умови планування всіх фінансових потоків, процесів і відносин на підприємстві. Фінансове планування тільки тоді дає позитивні результати, коли ґрунтується на знаннях про об'єктивні закономірності суспільного розвитку, тенденції руху фінансових ресурсів, вивченні вихідної бази, результативності раніше проведених заходів та фінансових операцій.

Виділяють чотири етапи фінансового планування на підприємстві (рис. 2).

Чотирьох етапний процес планування передбачає здійснення заходів і прийняття рішень, які на кожній стадії планування впливають на майбутнє підприємства. Тобто необхідно постійно на кожному етапі фінансового планування враховувати нову інформацію.

Вихідними умовами здійснення фінансового планування є конкретні стратегічні цілі та завдання підприємства на запланований період; результати проведення моніторингу господарсько-фінансової діяльності підприємства, його можливостей та проблем; вивчення зовнішнього оточення підприємства (держава, конкуренти, ринки факторів виробництва) та прогнозування його можливих змін. Результатом узагальнення цієї інформації є план діяльності підприємства на майбутній період.

Згрупуємо за ступенем важливості проблеми, пов'язані з організацією системи фінансового планування на підприємствах:

- Нереальність фінансових планів.
- Оперативність складання планів.
- Прозорість планів для керівництва.
- Відрив довгострокових планів від короткострокових.
- Реалізація планів.
- Комплексність.

На підприємствах часто-густо не формується плановий баланс і не аналізується його структура, не прогнозується динаміка зміни фінансової стійкості і ліквідності. Відсутність такого аналізу на етапі довгострокового планування істотно знижує його ефективність, як інструменту управління підприємством. Фінансовий план лише тоді стане реальним інструментом управління підприємством, коли його виконання можна буде оперативно контролювати. Створення надійної і гнучкої системи уп-

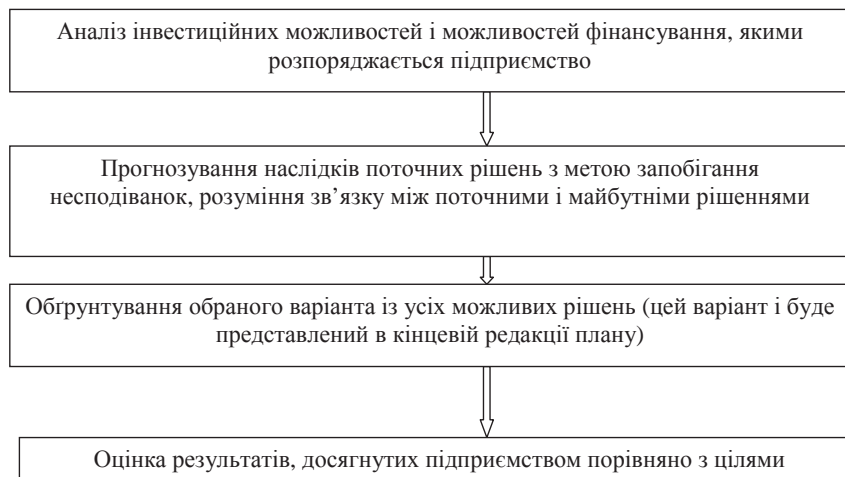

Рис. 2. Етапи фінансового планування на підприємстві

равління фінансами, спрямованої на вирішення питань бюджетної кредитної та інвестиційної політики, дасть змогу підприємствам суттєво підвищити ефективність діяльності.

При розробці фінансових планів застосовується застарілий методичний інструментарій. В основному перевага надається дослідно-статистичному методу, сутність якого полягає у визначенні тенденції розвитку показників, що плануються, за попередній період і перенесені їх на плановий. При цьому допускаються окремі коригування, що здійснюються фахівцями з урахуванням досвіду й інтуїції.

Обмеженнями є інформаційна база, що використовується при розробці планів, а також можливості застосування інноваційних технологій. Розробка планів діяльності в конкретному середовищі потребує здійснення постійного моніторингу за розвитком фінансового й товарного ринків, станом трудових і матеріальних ресурсів, партнерськими взаємовідносинами з постачальниками, тощо. Інформація повинна постійно накопичуватися, аналізуватися й узагальнюватися. Це є передумовою розробки багатоваріантних прогнозів основних фінансових показників, а також підґрунтям для проведення відповідних коригувальних дій у разі виникнення суттєвих змін в умовах функціонування підприємства.

Впровадження інноваційних технологій у сфері фінансового планування потребує вдосконалення його фінансового забезпечення. Так, відповідної перепідготовки й підвищення рівня кваліфікації потребують фахівці фінансово-економічної служби. Впровадження комп'ютерної обробки фінансової інформації пов'язане з придбанням відповідних програм, а отже, із значними фінансовими витратами.

Дотримання принципу реальності планів можна забезпечити шляхом організації дієвого контролю за ходом виконання планів. Для цього необхідно здійснювати постійний моніторинг і аналіз виконання планових показників. При виявленні суттєвих відхилень фактичних показників від запланованих доцільно встановити причини, що їх породжують. Якщо останні пов'язані з дією об'єктивних факторів, то в плани необхідно своєчасно вносити відповідні корективи. Тобто в умовах ринку плани повинні носити гнучкий характер. Саме цим забезпечується їх відповідність факторам зовнішнього середовища і внутрішньому потенціалу підприємства.

ВИСНОВКИ

Ураховуючи результати дослідження, можна стверджувати, що в теперішніх умовах розвиток фінансового планування є одним з базисних внутрішньо організаційних контекстів в управлінській системі господарюючого суб'єкта. Багатогранність та неоднозначність наукових підходів щодо розуміння економічної сутності, завдань, принципів та методів фінансового планування засвідчує те, що дана економічна категорія потребує постійного переосмислення і доповнення на теоретичному та науково-методичному рівнях.

Приділяючи більше уваги фінансовому плануванню, можна досягти зміцнення фінансової стабільності підприємства за умови виконання прогнозованих бюджетом обсягів операційної та інвестиційної діяльності на засадах фінансової стійкості, створення передумов для отримання чистого прибутку, достатнього для самоокупності та самофінансування підприємства.

Література:

1. Слав'юк Р.А. Фінанси підприємства: навч. посіб. / Р.А. Слав'юк. — К.: ЦУА, 2002. — 323 с.
2. Партін Г.О. Фінанси підприємств: навч. посібник / Г.О. Партін, А.Г. Загородній. — Л.: ЛБІ НБУ, 2003. — 342 с.

3. Ковалева А.М. Финансы фирмы: учебник / А.М. Ковалева, М.Г. Лапуста, Л.Г. Скамай. — М.: ИНФРА-М, 2000. — 336 с.

4. Гончар В. Перспективи розвитку та шляхи вдосконалення фінансового планування в сучасних умовах / В. Гончар // Фінанси України. — 2007. — № 4. — С. 1—5.

5. Бурлаков О.О. Становлення фінансового планування підприємств в Україні / О.О. Бурлаков // Вісник ЖДТУ. — 2012. — № 1 (59). — С. 251—253.

6. Ситник Л.С. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / Л.С. Ситник. — К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 352 с.

7. Поліхун Т.В., Богацька Н.М. Роль фінансового планування на підприємстві в умовах ринкової економіки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://asconf.com/rus/archive_view/101

8. Акофф Р.Л. Менеджмент в ХХІ столітті (Перетворення корпорації) / Р.Л. Акофф; переклад з англ. Ф.П. Тарасенко. — Томськ, 2006. — 418 с.

9. Ансофф І. Стратегічне управління: посібник / І. Ансофф. — М.: Економіка, 2006. — 358 с.

10. Білик М.Д., Заворотній Р.І., Данілов Л.І. Основи бюджетування: навч. посібник / М.Д. Білик, Р.І. Заворотній, Л.І. Данілов [та ін.]; кер. кол. авт. і наук. ред. М. Д. Білик. — К.: КНЕУ, 2009. — 454 с.

11. Брейли Р., Майерс С. Принципы корпоративных финансов. — 2-е рус. изд. — Пер. Н. Барышниковой с 7-го междунар. изд. — М.: ЗАО "Олимп-Бизнес", 2008. — 1008 с.

12. Сілакова Г.В. та Базіченко О.А. Методи фінансового планування на підприємстві [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://dSPACE.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10326/1/20.pdf>

References:

1. Slav'yuk, R.A. (2002), Finance Company [Finance Company], TSUL, Kyiv, Ukraine, pp. 323.
2. Partin, H.O. and Zahorodnij, A.H. (2003), Finansy pidpryemstv [Finance companies], L.: LBI NBU, Ukraine, pp. 342.
3. Kovalev, A.M. Lapusta, M.G. and Skamay, L.G. (2000), Finance company [Finance company], INFRA, Moscow, Russia, pp. 336.
4. Gonchar, V. (2007), "Prospects for development and ways to improve financial planning in modern conditions", Finance of Ukraine, vol. 4, pp. 1—5.
5. Burlakov, O.O. (2012), "Formation of financial planning companies in Ukraine", Visnyk ZhDTU. — № 1 (59). — pp. 251—253.
6. Sytnyk, L.S. (2006), Financial Management [Financial Management], Centre textbooks, Kyiv, Ukraine, pp. 352.
7. Polihun, T.V. and Bogatsky, N.M. "The role of financial planning company in a market economy" available at: http://asconf.com/rus/archive_view/101
8. Ackoff, R.L. (2006), Management in the XXI century (Conversion Corporation), Tomsk, Russia, pp. 418.
9. Ansoff, I. (2006), Strategic Management [Strategic Management], Economics, Moscow, Russia, pp. 358.
10. Bilyk, M.D. Zavorotnyy, R.I. and Danilov, L.I. (2009), Budgeting Basics [Budgeting Basics], MBK, Kyiv, Ukraine, pp. 454.
11. Breuil, R. and Myers, S. (2008), Principles Corporate Finance, OLIMP-Business, Moscow, Russia, pp. 1008.
12. Silakova, H.V. and Bazichenko, O.A. "Financial planning in the enterprise" available at: <http://dSPACE.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10326/1/20.pdf>

Стаття надійшла до редакції 13.09.2015 р.